

*„Új könyvtár virul itt,
tele rendbe rakott tudománnyal.
Fontos, hogy mindent nyitva találj odabent.”*

Tudomány és kutatás a Klimo Könyvtárban

A Pécsi Egyetemi Könyvtár kiadványai 13.

*„Új könyvtár virul itt, tele rendbe rakott tudománnyal.
Fontos, hogy mindent nyitva találj odabent.”*

TUDOMÁNY ÉS KUTATÁS
A 240 ÉVES KLIMO KÖNYVTÁRBAN

A 2014. október 16–17-én rendezett jubileumi
tudományos konferencia tanulmányai

Szerkesztette:
Dezső Krisztina – Molnár Dávid – Schmelczer-Pohánka Éva

Pécs, 2016

A kötet megjelenését támogatta:

Pécsi Egyházmegye

Pécsi Tudományegyetem

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM
Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont

Pécsi Tudományegyetem Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont

Borítóterv: Gergely Zsuzsanna

Olvasószerkesztő: Fekete Ágnes

Kiadja a Pécsi Tudományegyetem Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont
és a Pécsi Egyházmegye.

Felelős kiadó: Dr. Fischerné Dr. Dárdai Ágnes és Dr. Udvardy György

Nyomdai előkészítés: Virágmandula Kft.

Felelős vezető: a Kft. ügyvezetője
www.mandulavirag.hu

ISBN (print): 978-963-429-059-9

ISBN (pdf): 978-963-429-063-6

ISBN (epub): 978-963-429-060-5

ISBN (mobi): 978-963-429-061-2

ISBN (html): 978-963-429-062-9

ISSN: 1587-5202

© Szerkesztők és szerzők

© Pécsi Tudományegyetem Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont

© Pécsi Egyházmegye

TARTALOMJEGYZÉK

Ajánló (Dr. Fischerné Dr. Dárdai Ágnes).....	7
Köszöntő (Dr. Udvardy György)	9
KÖNYVTÁRTÖRTÉNET – A PÉCSI KÖNYVKULTÚRA A 18–19. SZÁZADBAN.....	11
Monok István: A könyvtárak nyilvánossága a 16–18. században.....	13
Schmelcz-Pohánka Éva: „Mennyire szép odabent! Mily nagy a hírneve kint!” A pécsi püspöki bibliotéka alapításának korabeli ismertetési és recepciói.....	25
H. Simon Katalin: A Szombathelyi Püspökség szerepvállalása Szombathely kulturális életében a 18. század végén.....	47
Kocsis Éva: Mátyás Flórián kutatásai és könyvtára Pécsen.....	61
Gergely Zsuzsanna: Illustrationes – Régi könyves metszetgyűjtemény	89
OKTATÁS- ÉS MŰVELŐDÉSTÖRTÉNET	97
F. Dárdai Ágnes: Pécsi vonatkozású történelemtankönyvek a Pécsi Püspöki Joglyceumban (1865–1922).....	99
Egyed Emese: A fegyelmezett világ munkása. Daniele Concina a színjátszás veszedelméről.....	113
Boda Miklós: Az Erzsébet Tudományegyetem Könyvtára Balogh Károly (1879–1944) irodalomtörténész és műfordító életében....	129
JOG- ÉS HADTÖRTÉNET.....	147
Kiss Gábor: A 19–20. század kánonjogi műveltsége Pécsen	149
Pókecz Kovács Attila: Huszty István <i>Jurisprudentia Practicájának</i> hatása a 18. századi jogi oktatásra.....	163
Tegzes Ferenc: A <i>Világháború Heti Postája</i> képanyaga. Egy újabb érték a Klimó Könyvtár kincses ládjából.....	177
IRODALOMTUDOMÁNY.....	199
Maczák Ibolya: A méhkirálynő édes uralma. Esterházy Krisztina Jozefa felett mondott temetési beszéd a Klimó Könyvtárban.....	201
Nagy Imre: Az Olvasó, a Cenzor, a Könyvek és „egy gonosz lelkű Pap” (Szerzői szerepek Alexovics Vazul A ‘Könyvek’ Szabados Olvasásáról című könyvében)	209
Hartvig Gabriella – Jankovits László: A bárd és a magyarok. Michael Denis <i>Protepticónja</i> a Klimó Könyvtárban.....	217
A KLIMO KÖNYVTÁR TÖRTÉNETÉHEZ KAPCSOLHATÓ SZEMÉLYEK	243
Borsy Judit: Koller József nagyprépost francia kapcsolatai. Francia levelek a Klimó Könyvtárban.....	245

Hencz Enikő: Mit ajánlhatott Dobai Székely Sámuel Klimó György pécsi püspöknek? Dobai Székely Sámuel könyvtárának kínálata.....	267
T. Papp Zsófia: Agyich István kéziratos versei a Klimó Könyvtárban. <i>Ille vir est, quem Phoebus amat, cui Pallas amica est</i>	277
TÖRTÉNETTUDOMÁNY.....	321
Nagy János: Baranya vármegye követei az 1751. évi országgyűlésen	323
Vitári-Weber Adrienn: Egy főpapi magángyűjteménytől a (nyilvános) múzeum felé. A pécsi püspöki könyvtár numizmatikai gyűjteménye a kezdetektől 1918-ig	335
A KÖTET SZERZŐI.....	385

Husztly István *Jurisprudentia Practicájának hatása* a 18. századi jogi oktatásra

Az egyetemi oktatás pécsi újraindításának gondolata a 18. században ismét felmerült, amikor 1751-ben Baranya megye karai és rendjei közgyűlésükön utasították követeiket, hogy Mária Teréziát tájékoztassák alapítási szándékukról. Emellett Klimó György (1710–1777) pécsi püspök (1751–1777) a tervezett felsőoktatási intézmény felállítása érdekében 1769-ben felterjesztéssel fordult az uralkodónőhöz, illetve XIII. Kelemen pápához emlékiratot is intézett.¹ Az egyetemalapítói szándékok a jogi oktatás újraindítását is tartalmazták, a kánonjog külön kiemelését is kapott. Ezek a törekvések ekkor még nem jártak sikerrel, azonban az oktatás háttéréül szolgáló könyvtár létrehozásával, illetve annak 1774-től való nyilvánossá tételével, a jogtudományi szakirodalom gyűjtésével Klimó megteremtette a jogi oktatás és a tudományos kutatás feltételeit.² A 18. század végére Pécsnek annyit sikerült elérnie, hogy az 1777-ben kiadott *Ratio Educationis* alapján szervezett királyi akadémiák közül a győri jogászképzést 1785-től 1802-ig áthelyezték Pécsre. A 18. századi jogi oktatás elsősorban a római jog, a kánonjog, illetve a hazai jog tantárgyak előadásán alapult. A magyar jogi praxis által támasztott igényeknek is megfelelő jogi tankönyvek összeállítása hosszú ideig váratott magára, mígnem a 18. századi magyar jogtudomány egyik legnagyobb hatású tudósa, Husztly István (1710 körül – 1778 után?) egri jogtanárként magas szintű elméleti alapokon elsőként dolgozta ki a hazai jog (*ius patrium*) oktatását. Latin nyelven, *Jurisprudentia practica seu commentarius novus in Ius Hungaricum* címmel írt, először 1745-ben Budán megjelent monumentális opusa fél évszázadon keresztül meghatározó alpműve volt a jogi oktatásnak és a gyakorlati jogéletnek. Terjedelmes és unikális kötete a 19. század jogirodalmára és a jogi szaknyelv fejlődésére is jelentős hatást gyakorolt.

A jogi oktatás Magyarországon a 18. században

A 18. század elején egyetlen jogiskola működött Magyarországon, mégpedig az 1635-ben Nagyszombatban Pázmány Péter által alapított főiskola kebelében, amelynek jogi kara 1667-ben kezdte meg működését.³ A jogi kar felállítását régóta szorgalmazta a katolikus egyház, azonban az anyagi lehetőségek – elsősorban Lósy Imre, majd Lippay György esztergomi érsekek 1642-es, illetve 1665-ös hagyományi alapítványainak köszönhetően – a tervek megvalósulását csak a 17. század végére

¹ POHÁNKA 2011. 13.

² SCHMELCZER-POHÁNKA 2012. 36.

³ SZÖGI 2003. 15–23.

tették lehetővé. A szűkös anyagi viszonyok kezdetben csak a kánonjog és a római jog oktatását engedték, a magyar jog tanításának feltételei csak az 1600-as évek utolsó évtizedeiben alakultak ki. Kezdetben a jogi előadásokat kánonjogból a teológiai kar épületében, római jogból és a hazai jogból pedig a káptalani könyvtárban tartották, csak 1669-től a hallgatói létszám emelkedésével költöztek be az akadémia épületébe.⁴ A magyar jog oktatását gyakran két tanár is biztosította, közülük az egyik az anyagi jogot, a másik a perjogot adta elő.⁵ A hazai jog előadásainak alapvető forrása természetesen Werbőczy István *Tripartituma* és a 16. század végén kiadott *Corpus Iuris Hungarici* voltak. Emellett a római jog és a kánonjog tanárai is gyakran tettek utalásokat diszciplinájuknak a hazai joggal való kapcsolataira. Az előadások nyelve majdnem kizárólagosan a latin volt, kivételként csak egyes gyakorlatokat tartottak magyar nyelven.⁶ A joghallgatók száma a kezdetekben alacsony volt, a 18. század első felében, az 1740/41-es tanévben mintegy 100–140 fő lehetett.⁷ 18. századi jogi oktatás új irányait vetítette előre Mária Terézia 1760. november 3-i rendelete, amely a jogi felsőoktatástól olyan előrehaladást követelt, ami a köz számára is nagyobb haszonnal jár. Ez elsősorban a természetjogi elvek és a felvilágosult abszolutizmus államelméleti tudományosságának, a *ius publicum universalé*nek az oktatásba történő bevezetéséből állt, ami a bécsi egyetem mintájára történő átszervezések keretében valósult meg. Az 1775-ben szintén bécsi mintára kiadott jogi rendtartás (*Planum iuridicae tabularis*) három évben – annak ellenére, hogy a bécsi egyetemen öt évfolyam volt – állapította meg az oktatási rendet. A képzést a következőképpen osztották fel: az első évben a természetjog, a római jog története és az *Institutiók*; a másodikban az egyetemes államjog, a *Digesta* és a hazai jog; a harmadik évben pedig az egyházjog, az európai alkotmányok tana és a magyar közjog alapelvei képezték az oktatás tárgyát.⁸ A nagyszombati jogi oktatás fejlődésében fordulópontot jelentett az 1777. évi *Ratio Educationis* következtében megvalósuló tanügyi reform, amelynek eredményeképpen a kart Nagyszombatról Budára helyezték át.⁹ A tanügyi rendelet előírta, hogy a kétéves jogi tanulmányokat kétéves bölcséleti tanulmányok előzzék meg, melynek keretében a hallgatók megismerkedhettek a logikával, a bölcsellettörténettel, a gyakorlati filozófiával, az országgal és az örökös tartományok történetével, matematikával, geometriával és a mezey gazdaságtannal. Ezt követhették csak a jogi tanulmányok, amelynek első félévében természetjogot, nemzetközi jogot és egyetemes közjogot, az ókor és a középkor egyetemes történelmét, második félévében Magyarország politikai és egyházi közjogát, a művészetek, a kézműipar és a gyáripar történetét oktatták. A másodéves joghallgatók az első félévben a magyar jog történetét és alapintézményeit, a magyar szokásjogot, a kereskedelmi és pénzügytant, a második félévben a

⁴ MOLNÁR 1881. 222.

⁵ MOLNÁR 1881. 224.

⁶ HORVÁT 1968. 60.

⁷ MOLNÁR 1881. 228.

⁸ CSIZMADIA 1967. 196.

⁹ HORVÁT 1968. 61–62.

magyar közjog alapintézményeit, az eljárási jogot és Európa országainak történetét tanulták. A *Ratio Educationis* a hazai jog oktatásának szerepét kívánta növelni a jogászképzés rendjében, mivel ezt a jogterületet korábban elhanyagolták, így új feladatként a törvények igazi megértését tűzte ki a tárgy céljául. Egyúttal a magyar jogtörténet még fel nem dolgozott anyagát is tanulni rendelte, hogy a hallgatók a törvények forrásaival, keletkezésükkel, változásukkal és ezeknek okaival is megismerkedhessenek.¹⁰ A budai várban történő elhelyezést követően 1784-től az oktatás átkerült Pestre. Ekkor jelentek meg II. József tanügyi reformjai, amelynek középpontjában a jó állami hivatalnokok nevelése állt. A jogászképzés meghatározó tényezőjévé az egyetemet kívánták megtenni azzal, hogy a jogi vizsgák letételére csak az egyetemet jogosították fel, ezzel egy időben visszaszorítva a felekezeti jogakadémiák szerepét. Az intézkedések, amelyek a német nyelvű hivatalnokokképzést állították előtérbe, szükségképpen háttérbe szorították a magyar magánjog és a közjog szerepét, ami óhatatlanul kiváltotta a magyar rendek ellenállását. Ennek kifejeződése volt az 1790/91. évi országgyűlés fellépése a nemzeti szellemű jogi oktatás visszaállítására érdekében.¹¹ A pesti egyetemen ebben az időben Huszty István *Jurisprudentia Practica* című művéből tanulták a magyar jogot.¹²

A második magyar felsőfokú jogtanítással is foglalkozó intézményt szintén a 18. század elején, mégpedig 1733-ban Kolozsváron hozták létre az evangélikusok, mely azáltal vált lehetővé, hogy a már létező felsőbb bölcséleti és teológiai tanfolyamokon oktató három professzor mellé gróf Bánffy György jelentős pénzügyi adományának köszönhetően egy negyedik státuszt is létrehozottak. Erre a posztra nyert kinevezést a jogi és politikai tudományok tanárává az Odera melletti Frankfurtban a híres Heinecciusnál jogot hallgató Huszti András, aki kolozsvári jogi előadásait 1734-ben kezdte meg, s nyolc év elteltével 1742-ben Nagyszombatban kiadatta a *Jurisprudentia transilvanico Hungarica* című tankönyvét, amelyben az erdélyi magyar szokásjogot mutatta be.¹³ A könyve előszavában írtakat azonban ellene fordították, eljárását indították ellene, majd végül állásából is felfüggesztették. Huszti távozásával a jogtanítás is megszűnt Kolozsvárott, csak 1758-ban Csontos József megválasztásával indult ismételtén útnak.¹⁴

A harmadik felsőfokú jogi képzést folytató iskola az 1740-ben Egerben, Foglár György egri kanonok által alapított *collegium* lett (*Collegium Iuridicum Foglarianum*). A jogi oktatás történetében kiemelkedő jelentőségű az intézmény megalapítása, mivel ez az első kifejezetten jogászok képzésére létrehozott iskola Magyarországon. Az alapító püspök-kanonok célja főként katolikus szellemiségű ügyvédek képzése volt, de szándékai szerint az itt végzeteknek a megyegyűlési életben is helyt kellett állniuk. Kiemelendő, hogy a szegényebb sorsú nemesi származású ifjúságot is felkarolta azzal, hogy lehetőséget adott nekik jogi tanulmányok folyta-

¹⁰ CSIZMADIA 1968. 30–34.

¹¹ HORVÁT 1968. 62–63.

¹² CSIZMADIA 1968. 34.

¹³ BISZTRAY 1941. 104.

¹⁴ MOLNÁR 1881. 588–592.

tására közel szülőföldjükhöz.¹⁵ Az alapítólevél a jogiskola igazgatásával az egri püspököt, a káptalant és Heves-Külső-Szolnok megyét, a felügyeletével pedig a *Curia Regist* bízta meg.¹⁶ Az intézmény iránti várakozásokat jól érzékelteti, hogy még az alapítólevelének 1741. április 12-én történő kibocsátása előtt, már az 1740/41-es tanévben egy jogtanárral megkezdte a működését. A hallgatók egy része bentlakásosként nyert elhelyezést, de lehetőség volt csak az előadások látogatására is. A kezdeti évek oktatási rendje vonatkozásában nem rendelkezünk sok forrással, de az 1754-es átszervezést követően a tanulmányi idő biztosan két év volt. Az elméleti oktatást két jogtanár rendszeres napi előadásai és a matézis (számtan, mértan, polgári építészet, földrajz), valamint a történelemből hallgatott órák képezték. Ezen felül jelentős volt a gyakorlati jellegű képzés is. Így Magyarországon feltehetően itt, Egerben vezették be az ún. „törvényhozási szimulációt”, amely a megyegyűlések üléseinek megismerését tette lehetővé a hallgatóknak. Ehhez járultak még az első év végétől megszervezett peres eljárási szimulációk, ahol a diákok az egyes peres felek és a bírák szerepét is „eljátszották”. Minden ügy befejezésére egy hónap állt a rendelkezésükre, ugyanis a megfellebbezett ítéleteket már a másodévesek vitték tovább és „tárgyalták”, végül a hétszemélyes táblát a kollégium plénuma tartotta az elnöklő jogtanárral az élén. Foglalkoztak még ügyirat-szerkesztéssel is, illetve a tanítási hónapok végén négy napig tartó tudományos vitákat (*menstrualis disputatio*) is szerveztek.¹⁷ Az egri jogakadémiai oktatás helyzetében a változást a Mária Terézia által kiadott tanügyi rendelet, a *Ratio Educationis* hozott. Jogi oktatás ettől kezdődően egyetemen, a felállított jogakadémiákon és a felekezeti jogakadémiákon folyhatott. A *Ratio Educationis* az egyetemi és a jogakadémiai oktatás célját eltérően állapította meg. Míg az egyetemek fő feladatául a tudomány művelését és ápolását jelölte meg, addig a jogakadémiák feladata a hallgatók igazgatási és igazságszolgáltatási pályára való felkészítése, a gyakorlati ismeretek előtérbe helyezése lett. Így a jogakadémiák tanterveinek többségéből hiányzott vagy csak korlátozottabb mértékben szerepelt a római jog és a kánonjog, ezzel szemben nagyobb szerepet kapott a hazai jog, a közigazgatás elmélete, a bányajog, valamint a gazdaság- és pénzügytan. A hazai jog oktatását az 1799. novemberi konzisztoriális ülés értelmében Huszty István tankönyve és a magyar törvénytár alapján kellett megvalósítani úgy, hogy minden tételnél a római jog megfelelő rendelkezéseire is figyelemmel voltak. Az egri jogakadémián – II. Józsefnek a felekezeti joglíceumokat betiltó rendelete folytán – az 1783/84-es tanévvel megszűnt a tanítás, s csak a császár halálát követően az 1791/92-es tanévben, ötévnapi szünet után indult újra.¹⁸

A királyi akadémia 1777. évi megalapítása megsokszorozta a jogászképző helyeket, hiszen Mária Terézia rendelete értelmében akadémia létrehozását hozták létre Nagyszombatban, Győrben, Pozsonyban, Kassán, Zágrábban és Nagyváradon. A jog-

¹⁵ JUSZTINGER 2009. 50–51.

¹⁶ MEZEY 2009. 20.

¹⁷ UDVARDY 1898. 17–19.

¹⁸ JUSZTINGER 2009. 52–57.

akadémiák felállítása az ide beiratkozó ifjak állami szolgálatra való felkészítését célozta meg. Így a hangsúly a közjogon és a közigazgatási jogon volt. A közjog magába foglalta a nemzetközi jogot, a természetjogot, az általános közjogot, a magyar közjogot és az egyházi közjogot is. A közigazgatási ismeretek közé sorolták az államigazgatásra vonatkozó anyagok mellett a kereskedelmi jogot, a pénzügyi jogot, a számviteltant és a diplomatikát is. Emellett a tanterv előírta a hazai jog, a magyar és egyetemes történelem, a földrajzi ismeretek és Iustinianus *Institutió*inak tanulmányozását is.¹⁹

Az ekkor létrejött jogakadémiák életében is a jozefinizmus hozott változást, mivel II. József 1784-ben újraszabályozta a tankerületek országos beosztását, azok számát kilencről ötre csökkentette. Ezzel egy időben előírta, hogy jogakadémiák csak tankerületek székhelyein működhetnek, és ezeknek sorában csak Kassa, Nagyvárad, Pécs, Pozsony és Zágráb szerepelt, ez együtt járt azzal, hogy a győri jogakadémiának az 1784/85-ös iskolai év befejezését követően Pécsre kellett költöznie.²⁰ Így 1785–1802 között Pécsen is működött kétkarú Királyi Akadémia, melynek hazai jogot oktató tanára a neves magánjogász, Kelemen Imre volt, aki akadémiai igazgatóként egy rövid ideig helyettesi minőségben a főigazgatói teendőket is ellátta.²¹

A jogászképzés 18. századi történetének rövid áttekintése után a továbbiakban előbb Huszty István életét, majd ezt követően munkásságát mutatom be.

Huszty István (1710 körül – 1778 után?) élete

Huszty István élettörténetének rögzítése a magyar jogtörténetírás egyik nagy adóssága. Életének főbb állomásairól keveset tudunk, még születésének és halálának helye és ideje is meglehetősen bizonytalan.²² Jelenlegi feltételezéseink szerint 1710 körül született a Máramaros megyei Huszton. Édesapja Huszty Ferenc, aki Ung megyéből származott, több mint negyven évig szolgált katonaként az osztrák hadseregben. Huszty István a Foglár György egri kanonok által 1740-ben megalapított Egri Érseki Joglyceum tanára lett.²³ Az alapítójáról csak Foglár-kollégiumnak nevezett egri jogiskola megalakítása kiemelkedő jelentőségű a magyar jogi oktatás történetében, mivel ez volt az első, kimondottan a jogtanítás céljára létrehozott intézmény, továbbá – a többi jogi oktatást folytató iskolával szemben – itt már nem csupán az egyházi értelmiség, hanem világi személyek, köztük nemesek és a szabad királyi városok lakóinak képzése is folyt.²⁴ Huszty Istvánt az 1741-es évben már teljes bizonyossággal az egri jogakadémia hazai jog tanárának tekinthetjük, magát művében „*primarius professornak*” írta le. Ezt a ténytet más források is megerősítik,

¹⁹ MEZEY 2009. 24–25.

²⁰ LENGYEL 1967. 261.

²¹ LENGYEL 1967. 271.

²² CSIZMADIA 1967. 197–198.

²³ UDVARDY 1898. 29.

²⁴ JUSZTINGER 2009. 50.

melyek szerint az 1741-es örökösödési háborúba Heves megye részéről kiállított csapatba Huszty István tanár egy lovas küldött, maga az egri jogakadémia a hallgatók által felszerelt lovasokkal együtt 28 lovas katonát bocsátott rendelkezésre.²⁵ Udvardy feltételezése szerint – amit a nagyszombati egyetem jogi karánál kialakult gyakorlattal magyaráz – a *primarius juris professor* elnevezésnél a *primarius* az elsőévesek tanárát jelölte, aki a hazai jog gyakorlati (alaki) részének, a perrendtartásnak az előadója lehetett. *Primarius*nak lenni rangelsőséget jelentett, és ez a fizetési fokozatban is megmutatkozott.²⁶ Heves és Külső-Szolnok megye 1741. április 10-én tartott közgyűlésén a jegyzőkönyv szerint Huszty *juris patrii* professorként felesküdt táblabírónak, majd erre a tisztségre 1746-ban újból kinevezték. Heves mellett Ung megye is táblabíróvá választotta, mivel – Csizmadia feltételezése szerint – családi birtokai a megyében voltak.²⁷ Emellett Egerben az egyházi bíróság ülnöke is volt. Így ő elnökkölt azon az 1744. április 24-i úriszéken, amelynek határozata a későbbi Borsod megyei bélaapátfalvi jobbágyházadásnak is egyik előidézője lett. Az ügy tárgya az apátfalvi malom volt, melynek birtokosává a 18. századra az egri szeminárium azzal az indoklással vált, hogy a malomtartás (*ius molae*) az uraság joga. Az érdekelt jobbágycsaládok pert indítottak, a Huszty elnökkölté úriszék pedig a vitás malmot – a jobbágyok *incapacitas possessorii*-jára hivatkozva – az egri szemináriumnak ítélte. Huszty István bírói életpályáján tovább emelkedve 1747-ben Mária Terézia által az eperjesi kerületi táblára nyert ülnöki kinevezést.²⁸ A kinevezési okirat még az egri hazai jog professzorának nevezte („*ob praeclaras ejusdem qualitates scientias aliasque animi dotes*”). Egri jogtanársága 1748-ban feltételezhetően már megszűnt, mivel az ekkor működő két jogtanár neve ismert (Csukás Benjamin és Melczer Pál), s harmadik javadalmazására az egri érsekségnek elegendő pénzügyi erőforrása nem volt.²⁹ Életének hátralévő időszakával kapcsolatban kevés adattal rendelkezünk, mert az eperjesi kerületi tábla anyaga az Országos Levéltárban 1956-ban bekövetkezett tűzben megsemmisült. Ennek ellenére a Huszty Istvánt említő szakirodalom szinte kivétel nélkül elköveti azt a hibát, hogy az 1772-ben Lipcsében *Disquisitio, qua origines Feodorum et Iuris Feudalis non alias nisi Hunnicas esse probatur* címmel megjelenő művet neki tulajdonítja. Az 1772-ben megjelent írás szerzője azonban nem ő, hanem Huszti András (Huszt, ? – Kolozsvár, 1755), a kolozsvári Református Kollégium egykori jogtanára (1734–1742), aki tanulmányainak egy részét az Odera menti Frankfurt egyetemén töltötte 1727-től kezdődően.³⁰ Huszty Istvánnak is megjelent egy latin nyelvű munkája Frankfurtban és Lipcsében, azonban nem 1772-ben, hanem 1784-ben *De dominio eminenti apostolici regis Hungariae et iuribus cum eo connexis* címmel.³¹ Az 1772-ben közzétett,

²⁵ SZEDERKÉNYI 1893. 225–227.

²⁶ UDVARDY 1898. 561.

²⁷ CSIZMADIA 1967. 198.

²⁸ A kerületi táblálakkal kapcsolatban: BÓNIS–DEGRÉ–VARGA 1996. 106–107.

²⁹ UDVARDY 1898. 29.

³⁰ Huszti András életével kapcsolatban: W. KOVÁCS, valamint KOLOSVÁRY 1912. 135–178.

³¹ RMK 2007. 177. A kötetben Huszti András műve a 2695. sorszámon, míg Huszti Istváné a 2696. sorszámon szerepel: „2695. HUSZTI, Andreas: *Disquisitio, qua origines feodorum et juris feudalis non alias nisi*

Huszti András által írt mű Huszty Istvánnak való téves tulajdonítása Szinnyeitől eredeztethető, amelyet aztán lexikonok és a jogi szakirodalom is átvett.³² Ráadásul Huszty István halálának időpontja is bizonytalan, melynek feltételezett dátumát az 1772-es mű megjelenéséhez kapcsolták. A magam részéről az 1772-es halálozási évet két okból sem tartom megalapozottnak. Egyrészt ebben az évben Huszti András műve látott napvilágot Lipcsében és nem Huszty Istváné, másrészt a *Jurisprudentia Practica* 1778-ban új, átdolgozott kiadásban jelent meg, s mivel a kötetben más átdolgozó neve nincs feltüntetve, feltételezhető, hogy ezt még ő maga végezte el. Halálának az általánosan elterjedt, 1772-es évnél későbbre datálása mellett szól az is, hogy 1784-ben még egy további Huszty-mű is megjelent. Ugyanakkor nem zárható ki az sem, hogy e – külföldi – megjelenés már halálát követően történt, ezért a halálát az 1778 utáni évekre valószínűsítem. Fia, Huszty Sándor a Tiszán inneni táblai ülnök volt, akit Mária Terézia a Tisza, Bodrog, Laborc, Latorca és Ung folyók szabályozása érdekében végzett munkájának elismeréseként királyi tanácsosi címmel is felruházott.³³

Huszty tudományos munkássága

Huszty István fő műve, a *Jurisprudentia practica seu commentarius novus in Jus Hungaricum* a hazai jogból a nemesi magánjog és a büntetőjog anyagát foglalja össze.³⁴ Először Budán tette közzé 1745-ben, majd ezt követően 1748-ban, 1758-ban és 1760-ban Egerben is kiadták. A munka 1776-ban Nagyszombatban is megjelent, ahol Mária Terézia utasítására az egyetem jogi karán is használták.³⁵ Végül 1778-ban új, javított kiadásra került sor, majd ezt 1794-ben és 1795-ben ismét megjelentették. Az egri nyomda még 1802-ben is előterjesztést tett a publikálásra az egyházmegyei hivatalhoz, amely azt el is rendelte, azonban az újabb törvények miatt a legutóbbi kiadások már meghaladottakká váltak, és újabb átdolgozó hiányában 1803-ban a nyomdát az újranyomás mellőzésére utasították. A latin nyelven írt háromkötetes munka első két része a nemesi magánjog és az eljárás, a harmadik a büntetőjog foglalatja. A szerző a hazai jog első könyvében a jogforrásokat, a személyi jogot és az eljárási jog egyes kérdéseit tárgyalja. A második könyv foglalja ma-

Hunnicas esse probatur. Lipsiae 1772 Langenheim. 16 p. – 4° Sz.IV.1471. (Stephanus) Praha Nat, 2696. HUSZTYI, Stephanus: De dominio eminenti apostolici regis Hungariae et iuribus cum eo connexis. Francof. – Lips. 1784 s. typ. nom. 54 p. – 8°.

³² SZINNYEI 1894. 1470.

³³ CSIZMADIA 1967. 198.

³⁴ A Klimó Könyvtár példánya az első kiadás: HUSZTY István: *Jurisprudentia practica, seu commentarius novus in jus Hungaricum liber I–III*. Ed. nova, quem in episcopali civitate Agriensi, dum ex praelectionibus ... Stephani Huszty in Collegio Foglariano ... ex universo jure Hungarico conclusiones propugnaret ... Emericus Foglar de Téssa ... anno 1745. - ms: „Ded. A. 1745 in primum annum juris auditor Agrariae esset” „Insertus peculio Libror. Nicolai Kaszay, cujus sorte in manu Domini” Budae, typis Veronicae Nottensteinin, 1745. Jelzet: PEK TGYO KK V.I.11. Az ex librise alapján már 1754-ben a klimói könyvgyűjtemény része volt.

³⁵ ECKHART 1936. 67.

gába a hazai feudális jog vagyoni jogi fejezeteit, így a dologi és a kötelmi jogot, az örökösödést és az ezekkel kapcsolatos kereseteket. Végül a harmadik kötet a büntető anyagi- és eljárásjogot mutatja be.

A három könyvet magába foglaló – a terjedelmes tárgymutató nélkül is több mint 950 oldalt meghaladó – munka *Előszóval (Praefatio ad Iuris Auditores)* kezdődik, amelyben a szerző a jogtanuló ifjúságot igyekszik szorgalomra és kitartásra ösztönözni. Ezt követi az általános jogelveket és a magyar jogforrásokat összefoglaló *Bevezetés (Prooemium)*. A *Bevezetés* tartalmazza Nicolaus Vernulaeus (1583–1649), III. Ferdinánd és IV. Fülöp spanyol királyok történésének államdefinícióját. Huszty korának magyar államát a demokratikus kormányzás elvével működő mérsékelt monarchiának tartotta, mely az 1723. évi 2. törvénycikk óta egyben örökös királyság is volt. Megállapítása szerint a magyar magánjognak két fő forrása a *decretumok*, valamint Werbőczy – a rendek által örök törvényül elfogadott (*pro perpetua Lege acceptum*) – *Tripartituma*. A *Hármaskönyv* kapcsán megjegyezte, hogy azokat a szokásjogi szabályokat foglalja össze, melyeket az ősök az országban, főként a Királyi Kúrián az ítélezésben az ügyek eldöntésénél és az ítéletek meghozatalánál követni szoktak.³⁶

Huszty szerint azonban a hazai jog anyaga e két fő jogforrásnál bővebb. Ide tartozik mindenekelőtt a *Praxis Criminalis*, a büntetőeljárás (*Processus Judicii Criminalis*), amelynek alapját a *Constitutio Criminalis Carolinából* (1582) átvett alsó-ausztriai büntetőtörvénykönyv képezte.³⁷ A *Carolinát* az ország rendjeinek ugyan bemutatták, de törvényként nem fogadták el, mert Magyarország ősi jogától, szabadságaitól, büntető törvényeitől és szokásaitól sokban különbözött (*...quod ab avitis Hungariae Juribus, Libertatibus, poenisque Lege, et Consuetuetudines statutis multum differat.*)³⁸ Mivel Magyarországnak ekkor összegyűjtött büntetőjoga nem volt, hanem e téren is a szokásjog volt érvényben, amennyiben a *Carolina* gyakorlata nem állt szemben az ország jogaival, a büntető ítélezésnél bizonyos fokú iránymutatásként alkalmazható volt a Carpszov (Carpzovius)³⁹ és Bodó Mátyás művével együtt, különösen a vallató eljárások során. Bodó Mátyás ügyvéd és táblabíró a nagyszombati egyetem híres büntetőjogásza volt a 18. században, híres munkája, amelyre Huszty hivatkozik, az 1751-ben Pozsonyban, majd 1758-ban Nagyszombaton megjelent *Jurisprudencia criminalis* volt.⁴⁰

A hazai törvénykezési eljárás legfőbb forrása azonban Kitonich János (1561–1619) két műve, a *Directio methodica processus iudiciarii Juris consuetudinarii Incltyti Regni Hungariae* és a *Centuria Certarum contrarietatum et dubietatum ex Decreto Tripartito desumptarum et resolutarum* volt.⁴¹ Kitonich *Directio methodicája* a magyar

³⁶ HUSZTY I. 1758. 7–16.

³⁷ BÉLI-KAJTÁR 1988. 29–64.

³⁸ HUSZTY I. 1758. 11.

³⁹ Benedikt Carpszov (1595–1666) lipcsei jogtanár, illetve a szász választófejedelem titkos tanácsosa, és egyben a szász büntetőjog szaktekintélye is volt, elsősorban a *Practica nova imperialis Saxonica rerum criminalium* Wittenbergben 1635-ben, majd Frankfurtban 1752-ben megjelent művének köszönhetően.

⁴⁰ CSIZMADIA 1967. 199.

⁴¹ GEDEON 2006. 11–21.

törvénykezési viszonyokban és főképp az ország felső bíróságainak gyakorlatában érvényesülő perrendet mutatta be. A *Centuria Certarum*ban Kitonich a *Hármas-könyvből* vett száz látszólagos ellentmondást sorolt fel és oldott meg a *Tripartitum* három részének megfelelően. Huszty megállapítja, hogy Kitonich munkái nagy tekintélyre (*auctoritas*) tettek szert, a bíróságokon is gyakran idézik, s az ügyek eldöntésénél is figyelembe veszik, ahol ellenkező törvény vagy szokásjog nincs, mégis a bírósági szervezet átalakítása és az azóta hozott újabb törvények miatt a magyar jogban olyan sok változást állt be, hogy a művek sok tévedést okoznak a kezdő jogászoknak. Végül a tárnoki jog és a katonai becsületkódex szabályai tartoznak még a hazai jogba.⁴² Huszty István jogforrási összefoglalója meghatározó jelentőségű, mivel a hitelt érdemlő történeti forrásokra alapozás kezdetét jelentette, amelyre a 19. század első felében működő jelentős magánjogászok így Kelemen Imre és Frank Ignác is gyakorta hivatkoztak.⁴³

A szerző a hazai jog 67 címből álló első könyvében mindenekelőtt néhány általános jogi fogalmat definiál, majd a jogforrásokat, a személyi jogot és az eljárási jog egyes kérdéseit tárgyalja. Az egyes címek élén rövid tartalmi összefoglalás (*summarium*) szerepel, pontokba szedve a szerző fő mondanivalóját, lezárásként pedig gyakran hasznos gyakorlati tanácsokat ad a jogtanuló ifjúság számára. A Huszty által elsőként tárgyalt fogalmak az igazságosság (*iustitia*) és a jog (*ius*). Az igazság Arisztotelész *Nikomachosi Etikáján*, a jogról alkotott fogalma pedig Werbőczy *Tripartitumán*, illetve annak forrásain alapul. A jog felosztása körében külön címszavakban kiemeli: a természetjogot (*ius naturale*), a tételes jogot (*ius positivum*), az isteni jogot (*ius divinum*), az emberi jogot (*ius humanum*), a népek jogát (*ius gentium*), a polgári jogot (*ius civile*), a kánonjogot (*ius canonicum*) és a jogtudományt (*jurisprudentia*). Ezek tartalmával és egymáshoz való viszonyával kapcsolatban feltétlen említést érdemel, hogy Huszty a természetjog legfőbb szabályának tekinti a „*honeste vivere, alterum non laedere, suum cuique tribuere*” római jogi elvét.⁴⁴ Ugyancsak itt szembeállítja egymással a természetjogot a tételes joggal, az isteni jogot pedig az emberi joggal. A tételes jog legfőbb forrása Husztynál a parancsoló akarat, amely lehet isteni és emberi jog is. Az emberi jog felosztása pedig a népek jogából, a polgári jogból és a kánonjogból áll. A polgári jog kapcsán kiemeli, hogy a római jogot a legkiválóbb polgári jognak nevezik. A magyar polgári jogot írott jogra (*ius scriptum*) és íratlan jogra (*ius non scriptum*) osztotta, megállapítva, hogy az előbbieket körébe a hazai törvények és a néppel együtt és vele egyetértésben megalkotott királyi rendeletek tartoznak, míg az utóbbi körébe a szokásjog sorolható. A *jurisprudentia* kapcsán Ulpianusra⁴⁵ hivatkozva megjegyzi, hogy az mind az isteni, mind az emberi jog kiegészítéseként szerepel, egyúttal a jogról szóló tudomány.⁴⁶

⁴² CSIZMADIA 1967. 199.

⁴³ HORVÁT 1974. 26–27.

⁴⁴ HUSZTY 1758. I. 22.

⁴⁵ Ulp. D.1.10.2 (*libro primo regularum*): *Iuris prudentia est divinarum atque humanarum rerum notitia, iusti atque iniusti scientia.*

⁴⁶ Horvát Attila Huszty érényei közé sorolja, hogy Szegedy Jánoshoz képest több római jogi tételt alkalmaz, és Kitonichot is bőven idézi. Ld. HORVÁT 2006. 173.

A harmadik cím a polgári törvényről (*de lege civili*) értekezve azt tartalmazza, hogy a törvény alkotója a törvényalkotó nép és a megerősítő király. A *Hármaskönyvre* hivatkozással azonban pontosítja, hogy a nép a főpapokat (*Praelati*), a bárókat (*Barones*), a mágnásokat (*Magnates*) és a nemeseket (*Nobiles*), vagyis a nem nemesekeket kivéve a többieket mind (*exclusis ignobilibus alios omnes designat*) jelenti.⁴⁷ A negyedik cím (*De consuetudine*) a szokásjogot taglalja. Kiemeli, hogy a szokásjog ítélkezésnél történő érvényesüléséhez a szóban forgó meglétét meggyőzően bizonyítani kell okiratokkal, bírósági iratokkal, köztudomás alapján vagy legalább két tanúval.⁴⁸ A jogforrások körében még foglalkozik a *statutumokkal* (*De statuto*) és a privilégiumokkal (*De privilegio*) is.⁴⁹ A nyolcadik címben a jog tárgyát a klasszikus római elveknek megfelelően a személyek (*personae*), dolgok (*res*) és keresetek (*actiones*) felosztásban tárgyalja. Ezek közül művének első könyvében a személyi jogot és az eljárási jog intézményeit mutatja be. A római személyi jog fogalmait (*patria potestas, dominica potestas, civitas*) korának viszonyaira átültetve alkalmazza, magát a jobbágyi alávetést a *dominica potestas*ból vezeti le.⁵⁰ A személyek jogával kapcsolatban külön címben foglalkozik a rokonsággal és a sógorsággal (*De cognatione et affinitate*), s ennek körében az egyes latin kifejezések magyar megfelelőjét, illetve részletes vérrokonsági fát tartalmazó csatolmányt is tartalmaz a mű. Ezzel nagymértékben hozzájárult a magyar családjogi szaknyelv kialakulásához.⁵¹ Az első kötet jelentős részét az eljárásjogi rész teszi ki, amely a bírósági szervezetrendszer, a bírósági perek egyes szereplőinek bemutatásával kezdődik, majd az egyes perjogi intézmények részletes, gyakorlatias előadásával zárul.

A második könyv – 88 címben, több mint 470 oldalon – foglalja magába a hazai feudális jog vagyoni jogi fejezeteit, így a dologi és a kötelmi jogot, a házassági vagyonjogot, az örökösödést és az ezekkel kapcsolatos kereseteket. A modern értelemben vett dologi joggal összesen négy címben foglalkozik, melyekben a dolgok osztályozását, azok megszerzését, a birtok keletkezését és megszűnését, illetve a polgári jog által elismert tulajdonszerzéseket taglalja. Ezt követően tér rá Huszty a kötelmek általános bemutatására, melynek altípusainál szintén tekintettel van az évszázados római hagyományokra (*re, verbis, litteris, consensu*, illetve *bonae fidei, stricti iuris*). A (szubjektív) *bona fides*ről vallott felfogásáról Földi András elemzésére támaszkodva megállapítható, hogy a kora újkor produalista tudósaihoz hasonlóan azt a *dolus* ellentétéként fogta fel, majd erre szemléletes példaként a dolog lopott vagy idegen voltát nem ismerő vevő helyzetét hozta fel.⁵² Fontosnak tartom felhívni a Huszty szerződési rendszerét tanulmányozók figyelmét arra, hogy ezzel a kérdéssel már az első könyvben, a perjogi intézmények között elhelyezve (31. cím: *De pactis et contractibus*, 32. cím: *De transactionibus*) már foglalkozott, aminek ma-

⁴⁷ HUSZTY 1758. II. 31.

⁴⁸ HUSZTY 1758. II. 47.

⁴⁹ HUSZTY 1758. II. 47–61.

⁵⁰ CSIZMADIA 1967. 200.

⁵¹ HUSZTY 1758. II. 113.

⁵² FÖLDI 2013. 36.

gyarázata abban áll, hogy a perindításnál a paktumok és a szerződések szerepelnek leggyakrabban *causaként*. Így a szerződések tárgyalását megelőző, az eljárásjogi intézmények között történő elhelyezés mellett pedagógiai és praktikus okok szólnak. A nevesített szerződések között Huszty a reálszerződések közé sorolta a kölcsönt (*mutuum*), a haszonkölcsönt (*commodatum*), a letétet (*depositum*) és a kézizálog szerződést (*pignus*); a konszenzuálisak közé az adásvételt és a bérletet.⁵³ Az *innominát* szerződések közé sorolta a római *quasi contractus*nak minősülő tartozatlan fizetést (*indebitum*) és a cserét (*cambio*). Formátlan szerződésnek tekintette a kezeséget (*fideiussio*), illetve nem sorolta be egyikbe sem a legvégül részletezett ajándékozást (*donatio*).⁵⁴ A kötelmi jog tárgyalása során először történt kísérlet arra Magyarországon, hogy a *ius commune*-ben továbbélő római jogot a magyar viszonyokkal összhangba hozzák, és egységes szövegben tárgyalják. Meglátásom szerint ezzel Huszty a magyar kötelmi jog első jelentős szakírójának is tekinthető. Jelentős terjedelmet kapott *Jurisprudentia practica*jának második könyvében a köteléki jog (a *tutela* különféle formái), a házassági vagyonjog (pl. *parapherna, dos*), illetve az örökési jog intézményei is.

Végül a harmadik kötet a büntető anyagi- és eljárásjogot írja le. A harmadik *liber* elején a szerző rögtön leszögezi, hogy a *delictum*ok egy részét már a második könyvben tárgyalta, ezek a magándeliktumok (pl. *injuria*), melyekkel szemben állnak – a hosszú listában felsorolt – közbűncselekmények (*delicta publica*).⁵⁵ Az egyes tényállások megfogalmazására a *Praxis Criminalis* jelentős befolyással volt, sőt hatása a vármegyék büntető igazságszolgáltatásának körében is kimutatható, különösen a jobbágyság ügyeiben és a szabad királyi városokban, miként ezt Kajtár István és Béli Gábor tanulmánya is meggyőzően szemlélteti.⁵⁶ A büntetőjog külön könyvbe történő besorolása a 18. század tendenciái közé tartozott, mivel ekkortól indult el a jogágazati jellegének a kibontakozása, illetve tudományos művelése is. A későbbi korok elismerik, hogy Huszty és Bodó büntetőjogi írásai ugyan kísérletet tettek általános elvek és szabályok körvonalainak megállapítására, illetve megpróbálták a tradicionális magyar jog intézményeit az európai jogfejlődéssel összevetni, azonban ezek az *opusok* jelentőségük dacára sem váltak korszakos művé, szerkezettük is inkább a magyar gyakorlathoz, mint szakmai tudományos követelményekhez alkalmazkodott.⁵⁷

Huszty tankönyvét már a 18. században nemcsak Egerben, hanem – Mária Terézia utasítására – a nagyszombati egyetemen is használták. Sikerét annak köszönhetette, hogy remekül megvalósította célját azzal, hogy az ügyvédnek, valamint a megyei és állami tisztviselőnek készülő, elsősorban nemesi származású joghallga-

⁵³ HUSZTY 1758. II. 12–17.

⁵⁴ HUSZTY 1758. II. 48.; A Huszty által művének második könyvében tárgyalt szerződésekhez Ld.: BELIZNAY–HORVÁT–ZLINSZKY 1996. 92.

⁵⁵ HUSZTY 1758. III. 4–5.

⁵⁶ BÉLI–KAJTÁR 1988. 39–57.

⁵⁷ BELIZNAY–KIRÁLY–LŐRINC–MÁTHÉ–MEZEY 1996. 229.

tók generációinak a magyar jogéletben felmerülő problémák megoldására gyakorlatias válaszokat adni kívánó igényét messzemenően kiszolgálta.

Huszty *Jurisprudentia practica*jának jelentősége abban áll, hogy a magyar magánjogot elsőként Werbőczytól függetlenül tárgyalta, egyúttal saját rendszert is kialakított, amely gyakran római jogelvekre támaszkodott. Huszty István műve, melyet többször is kiadtak, meghatározó befolyást gyakorolt a 18. századi jogászképzésre, s egyben az első, magyar jogot bemutató egyetemi tankönyvnek is tekinthető.

FORRÁSOK – RÖVIDÍTÉSEK

HUSZTY 1758. I.	HUSZTY, Stephanus: <i>Jurisprudentia practica seu commentarius novus in Ius Hungaricum I. Agriae</i> , 1758. 7–16.
HUSZTY 1758. II.	HUSZTY, Stephanus: <i>Jurisprudentia practica seu commentarius novus in Ius Hungaricum II. Agriae</i> , 1758. 12–17.
HUSZTY 1758. III.	HUSZTY, Stephanus: <i>Jurisprudentia practica seu commentarius novus in Ius Hungaricum III. Agriae</i> , 1758. 4–5.
PEK TGYO KK	PTE Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont, Történeti Gyűjtemények Osztálya, Klimó Könyvtár

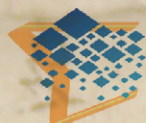
IRODALOM

BÉLI-KAJTÁR 1988	BÉLI Gábor – KAJTÁR István: Az osztrák (-német) büntető jogszabályok hatása a magyar jogban a 18. században. (A <i>Praxis Criminalis</i>). In: <i>Dolgozatok az állam- és jogtudományok köréből XIX.</i> Szerk. ÁDÁM Antal. Pécs 1988. 29–64.
BELIZNAY-HORVÁT-ZLINSZKY 1996	BELIZNAY Kinga – HORVÁT Attila – ZLINSZKY János: A magyar magánjog története. In: <i>Magyar jogtörténet.</i> Szerk. MEZEY Barna. Budapest, 1996.
BELIZNAY-KIRÁLY-LŐRINC-MÁTHÉ-MEZEY 1996	BELIZNAY Kinga – KIRÁLY Tibor – LŐRINC József – MÁTHÉ Gábor – MEZEY Barna: A magyar büntetőjog története. In: <i>Magyar jogtörténet.</i> Szerk. MEZEY Barna, Budapest, 1996.
BISZTRAY 1941	BISZTRAY Gyula: Az erdélyi tudományos élet és egyetemi gondolat. In: <i>Erdély magyar egyeteme. Az erélyi egyetemi gondolat és a M. Kir. Ferenc József Tudományegyetem története.</i> Szerk. BISZTRAY Gyula – SZABÓ T. Attila – TAMÁS Lajos. Kolozsvár, 1941. 25–138.
BÓNIS-DEGRÉ-VARGA 1996	BÓNIS György – DEGRÉ Alajos – VARGA Endre: A magyar bírósági szervezet és perjog története. Zalaegerszeg, 1996 ² . 106–107.
CSIZMADIA 1967	CSIZMADIA Andor: A hazai jog oktatása a 18. század második felében és Huszty István <i>Jurisprudentia Practica</i> -ja. <i>Jogtudományi Közlöny</i> , 22. (1967):3–4., 195–202.

- CSIZMADIA 1968 CSIZMADIA Andor: Jogi oktatás a Pécsi Királyi Akadémián a 19. században. In: *A 600 éves jogi felsőoktatás történetéből (1367–1967). A pécsi egyetemtörténeti konferencia anyagából*. Szerk. CSIZMADIA Andor. Pécs, 1968. 27–39.
- ECKHART 1936 ECKHART Ferenc: *A Jog- és Államtudományi Kar története*. Budapest, 1936.
- FÉNYES 1968 FÉNYES Miklós: A hazai jog oktatása és tananyaga a pécsi akadémián (1798/99). In: *A 600 éves jogi felsőoktatás történetéből (1367–1967). A pécsi egyetemtörténeti konferencia anyagából*. Szerk. CSIZMADIA Andor. Pécs, 1968. 41–55.
- FÖLDI 2013 FÖLDI András: Monizmus, dualizmus vagy pluralizmus? Összehasonlító-történeti elmélkedések a bona fidesről. *Állam- és Jogtudomány*, 54. (2013):3–4. 25–39.
- GEDEON 2006 GEDEON Magdolna: Kitionich János (1561–1619). In: *Magyar Jogtudósok III*. Szerk. HAMZA Gábor. Budapest, 2006. 11–21.
- HORVÁT 1968 HORVÁT Pál: Jubiláló egyetemünk történetéhez. In: *A 600 éves jogi felsőoktatás történetéből (1367–1967). A pécsi egyetem-történeti konferencia anyagából*. Szerk. CSIZMADIA Andor. Pécs, 1968. 57–68.
- HORVÁT 1974 HORVÁT Pál: Tudománytörténeti és módszertani kérdések a jogtörténet köréből. Budapest, 1974. 26–27.
- HORVÁT 2006 HORVÁT Attila: *A magyar magánjog történetének alapjai*. Budapest, 2006.
- JUSZTINGER 2009 JUSZTINGER János: Az Egri Érseki Jogliceum története (1740–1949). In: *A Pécsi Püspöki Joglyceum emlékezete 1833–1923*. Szerk. KAJTÁR István – POHÁNKA Éva. Pécs, 2009. 49–64.
- KOLOSVÁRY 1912 KOLOSVÁRY Bálint: Husztyi András erdélyi jogtanár és munkássága (1734–1742). In: *Az Erdélyi Múzeum Egyesület Jog- és Társadalomtudományi szakosztályának kiadványai, 1910–1912. évi előadások*. Kolozsvár, 1912. 135–178.
- KOPCSÁNYI 1897 KOPCSÁNYI Károly: *A pécsi jogakadémia múltja és jelene*. Pécs, 1897.
- LENGYEL 1967 LENGYEL Alfréd: *A pécsi Királyi Akadémia története (1785–1802)*. In: *Jubileumi tanulmányok I*. Szerk. CSIZMADIA Andor. Pécs, 1967. 261–285.
- MEZEY 2009 MEZEY Barna: *A jogakadémiák a jogásképzés történetében*. In: *A Pécsi Püspöki Joglyceum emlékezete 1833–1923*. Szerk. KAJTÁR István – POHÁNKA Éva. Pécs, 2009. 17–36.
- MOLNÁR 1881 MOLNÁR Aladár: *A közoktatás története Magyarországon a XVIII. században I*. Budapest, 1881.
- POHÁNKA 2011 POHÁNKA Éva: *Klimo György élete*. In: *Klimo György püspök és kora. Egyház, művelődés, kultúra a 18. században. A 2010. október 14-én Pécsen Klimo György pécsi püspök születésének 300. évfordulójára megrendezett tudományos konferencia tanulmányai*. Szerk. POHÁNKA Éva – SZILÁGYI Mariann, Pécs, 2011. (A Pécsi Egyetemi Könyvtár kiadványai 9.) 19–14.

- RMK 2007 Régi Magyar Könyvtár. Magyarországi szerzők külföldön, nem magyar nyelven megjelent nyomtatványai. 2. kötet: 1761–1800. Összeáll. DÖRNYEI Sándor – SZÁVULY Mária. Budapest, 2007.
- SCHMELCZER-POHÁNKA 2012 SCHMELCZER-POHÁNKA Éva: „Boldog idők! Amikor az értelem intézményekben támogatásra lel. (...) Egyik fény gyűjtja a következőt.” A pécsi püspöki könyvtár története (1774–1945). Pécs, 2012. (A Pécsi Egyetemi Könyvtár kiadványai 10.)
- SZEDERKÉNYI 1893 SZEDERKÉNYI Nándor: Heves vármegye története IV. kötet. Eger, 1893. 225–227.
- SZINNYEI 1894 SZINNYEI József: Magyar írók élete és munkái. IV. kötet. Budapest, 1894.
- SZÖGI 2003 Az Eötvös Loránd Tudományegyetem története. Szerk. SZÖGI László. Budapest, 2003.
- UDVARDY 1898 UDVARDY László: Az egeri érseki jogliceum története (1740–1896). Eger, 1898.
- W. KOVÁCS W. KOVÁCS ANDRÁS: A levéltárrendező és családtörténész Huszti András. (<http://adatbank.transindex.ro/vendeg/htmlk/pdf3342.pdf>) [letöltés dátuma:2015.0819.]

A Pécsi Egyetemi Könyvtár kiadványai 13.

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM
Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont

